



§ 201

Sosiaali- ja terveyslautakunnan lausunto kaupunginhallitukselle valtuutettu Mikko Särelän ym. valtuustoaloitteesta koskien erityislasten palvelujen parantamista

HEL 2019-005584 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon valtuutettu Mikko Särelän ja 12 muun valtuutetun valtuustoaloitteesta koskien erityislasten palvelujen parantamista:

"Sosiaali- ja terveyslautakunta pitää tärkeänä, että erityislasten palvelujen palvelupolut ovat selkeästi kuvattuna ja tarjolla olevat palvelut vastaavat erityislasten ja heidän perheidensä tarpeisiin.

Erityislapsi määritelmänä tarkoittaa lasta, jolla on monenlaisia erityistarpeita liittyen esimerkiksi iän mukaiseen kehitykseen, vammaisuuteen tai oppimiseen. Erityisen tuen tarve määritellään aina tapauskohtaisesti, eikä lapsella täten tarvitse olla tiettyä diagnoosia. Pääsääntöisesti huoltaja hakee lapsen puolesta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja. Näiden lasten ja nuorten arjen sujumiseen ja kuntoutukseen osallistuvat monet eri tahot, kuten kasvatuksen ja koulutuksen toimiala, sosiaali- ja terveystoimiala sekä erikoissairaanhoido. Myös Kela on maksajana mukana mahdollistamalla lapselle muun muassa terapian tai kuntoutuksen. Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala vastaa perusopetuslaissa säädetyistä lapsen oppimisen ja koulunkäynnin tuesta. Tuki on kolmiportainen; tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Tukea on annettava heti, kun tuen tarve ilmenee ja tukea on annettava niin kauan ja sen tasoisena kuin se on tarpeen.

Sosiaalipalveluissa erityistä tukea tarvitsevasta lapsesta on kyse silloin (sosiaalihuoltolaki 3 §), kun lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään ja kehitystään tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään. Lapsi on erityisen tuen tarpeessa, koska hänellä on vaikeuksia hakea tai saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystoimialan kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön tai usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai syyn vuoksi.

Erityislapsia on myös lastensuojelupalveluissa. Lastensuojelun asiakkuus on tarpeen, jos perhe ei halua ottaa vastaan välttämättömiä sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja ja/tai tuen tarve on sen kaltainen, että siihen pystytään vastaamaan vain lastensuojelulain (417/2007) mukaisilla palveluilla.



Lapsen erityisyys määrittyy eri tavoin terveydenhuollon ja kuntoutuksen lainsäädännössä, sosiaalihuollon lainsäädännössä sekä varhaiskasvatuksessa, opetusta ja oppilashuoltoa määrittävässä lainsäädännössä. Tämä saattaa olla yksi syy palvelujen pirstaleisuuteen.

Sosiaalihuollon palvelut ovat porrastettu tuen tarpeen mukaan. Kaikille kuntalaisille tarkoitettuja palveluja tarjoavat neuvola, kouluterveydenhuolto, varhaiskasvatus, opetus sekä oppilashuolto- ja nuorisotyö. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisia peruspalveluja tarjotaan satunnaisesti palveluja tarvitseville. Näitä palveluja ovat lapsiperheiden sosiaaliohjaus, lapsiperheiden kotipalvelu, kasvatus- ja perheneuvonta sekä perheoikeudelliset palvelut. Erityisen tuen tarpeessa oleva lapsi voi saada palveluja edellä mainittujen palvelujen lisäksi myös muista sosiaalihuoltolain mukaisista palveluista, esimerkiksi perhetyön tai tukihenkilön kautta. Erityislainsäädännön mukaiset palvelut ovat kohdistettu lastensuojelun tai vammaispalvelun asiakkaille. Erittäin vaikeahoitoisissa kehityksellisissä häiriöissä tuen tarve on suurin ja tällöin vaativan tason palvelut räätälöidään asiakaskohtaisesti.

Helsingissä kuvataan parhaillaan keskittymättömän ja levottoman lapsen ja nuoren hoitopolku ja perustana tälle ohjeistukselle on ADHD:n lasten ja nuorten Käypä hoito -suositus (2017) (www.kaypahoito.fi). Ohjeistus valmistuu vuoden 2019 aikana. Hoitopolun tarkoituksena on koota lapsen tai nuoren ympärille sektorirajat ylittäen niitä palveluja, jotka tukevat normaalia kehitystä. Näitä palveluja ovat neuvola, varhaiskasvatus ja esiopetus, peruskoulu, kouluterveydenhuolto, toisen asteen oppilaitokset, opiskeluterveydenhuolto, terveysasema, perheneuvola sekä lapsiperheiden sosiaaliohjaus, sosiaalityö ja lastensuojelu.

Käypä hoito -suosituksen osiossa Hoito ja kuntoutus on yksityiskohtaisia ohjeita hoidosta sekä lisätietoaineistona ohjeita, joita voi tulostaa nuorelle tai vanhemmalle.

Kehitykseltään poikkeavan alle kouluikäisen helsinkiläisen lapsen hoitoketju on laadittu yhteistyössä HUSin kanssa. Kehityksen viivästymillä ja poikkeavuuksilla tarkoitetaan lapsen kehityksen ongelmia, jotka syntyvät sikiö- ja varhaislapsuuden aikana useimmiten perintötekijöiden tai muiden riskitekijöiden aiheuttamina. Näitä voivat olla raskaudenaikainen alkoholi-altistus, keskosuus tai psyykkiset ympäristötekijät.

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelman (Lape) Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki -työryhmän yhtenä tavoitteena on ollut kartoittaa vanhemmuuden tuen muodot, kuten erityispalvelut, sekä varmistaa, että alueen lapsi- ja perhepalveluissa tunnetaan tarjolla olevat palvelut.



20.08.2019

Tarkoituksena on ollut selvittää tuen kattavuus ja laatia suunnitelma katvealueiden kattamiseksi.

Erityislasten erityishaasteet vanhemmuudelle on huomioitu yhtenä tuen tarpeena ja erityislasten vanhemmat on tunnistettu riskiryhmänä. Tuki edellyttää monialaista yhteistyötä. Oikea-aikainen ja riittävän intensiivinen tuki, esimerkiksi Ihmeelliset vuodet -vanhemmuusryhmä vahvistaa vanhemmuutta.

Oleellista on tunnistaa erityislapsen myötä vanhemmuuteen, parisuhteeseen ja koko perheeseen kohdistuvat haasteet ja kehittää tukimuotoja niihin. Tämä onnistuu siten, että työskentelyn keskiössä on koko perhe ja perhe nähdään osallisena ja aktiivisena toimijana omassa tilanteessaan. Tavoitteena on myös hyödyntää asiakaskokemusta muun muassa siten, että palveluja kehitetään yhdessä asiakkaiden, myös erityislasten ja heidän perheidensä kanssa.

Lapsi- ja perhepalvelujen muutosohjelmassa on lisäksi Helsingin johdolla edistetty perhekeskusmallia mallintamalla sivistystoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteistä työtä. Tavoitteena on ollut perustason vahvistaminen ja oikein kohdennetun tuen vieminen lasten ja perheiden arkeen. Mallinnustyössä on kuultu perheiden kokemuksia ja panostettu yhteiseen arviointiin ja suunnitelman tekemiseen siten, ettei perheiden tarvitse huolehtia tiedon siirtämisestä ammattilaiselta toiselle tai omien palvelujensa koordinoimisesta.

Helsingissä perhekeskusmallissa tehdään tiivistä yhteistyötä eri alojen toimijoiden kesken, mukaan lukien yhteistyö järjestökentän kanssa. Tarkoituksena on vahvistaa omatyöntekijän roolia, eri toimijoiden yhteisiä suunnitelmia, moniammatillista asiakastyötä ja konsultointia.

Lape-mallintamisen pohjalta Helsingissä on jo toteutettu, ollaan parhailaan toteuttamassa sekä suunnittelemassa kasvatuksen ja koulutuksen toimialan ja sosiaali- ja terveystoimialan yhteisiä, erityislasten tuen vahvistamiseen tähtääviä kokeiluja. Kokeilujen kautta etsitään nimenomaan sellaisia pysyvämmiin ja laajasti käyttöön otettavia toimintamalleja, joiden kautta erityislasten tuen pirstaleisuutta voidaan vähentää ja perustason arkeen vietyä tukea vahvistaa.

Kokeiluissa hyödynnetään yhteisen työn osaamisen viitekehyksenä kouluissa kehitettävää myönteisen käytöksen vahvistamisen Resetti -ryhmätoimintaa. Resettiä mallinnetaan yhdessä lasten ja vanhempien kanssa.

Kokeiluissa erityislasten tukea kehitetään sekä varhaisena matalan kynnyksen tukena että kuntouttavana, hoidollisena tukena. Esimerkkinä vahvemman tuen mallista voidaan mainita syksyille toteutettavaksi



20.08.2019

suunniteltu kokeilu erityisen tuen luokan oppilaiden ja vanhempien kuntouttavasta tuesta. Kokeiltavassa toimintamallissa työskentely pohjautuu lapsen, perheen sekä lastenpsykiatrian, lastensuojelun ja koulun yhteiseen tilannearvioon ja koordinoituun suunnitelmaan ja jaettuun Resetti-osaamiseen. Oletettuja hyötyjä ovat päällekkäisen ja koordinoimattoman työn minimointi sekä lapselle ja vanhemmalle johdonmukaisena näyttäytyvä, yhtenäiseen osaamiseen ja tavoitteen asetteluun perustuva tuki.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Oikein kohdennettu ja oikea-aikainen tuki vähentää vanhempien kuormitusta ja siten vahvistaa erityislasten vanhempien vanhemmuutta sekä erityislapsen terveyttä ja kehitystä. Katkeamattomat palvelupolut vähentävät sekä työntekijöiden ja vanhempien tekemää lisätyötä ja muodostavat siten hoidollisen kokonaisuuden lapsen ja perheen tueksi.

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Terhi Tuominiemi-Lilja, Perheiden erityispalvelujen päällikkö, puhelin: 310 55634
terhi.tuominiemi-lilja(a)hel.fi
Leena Lehikoinen, Perheneuvolan päällikkö, puhelin: 310 58241
leena.lehikoinen(a)hel.fi
Anita Lindfors, Lastensuojelupalvelujen päällikkö, puhelin: 310 43095
anita.lindfors(a)hel.fi
Jonna Vanhanen, Lastensuojelun sosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 43809
jonna.vanhanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Mikko Särelän aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Lausunto on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Kaupunginkanslia on pyytänyt sosiaali- ja terveyslautakunnalta lausuntoa kaupunginhallitukselle valtuutettu Mikko Särelän ja 12 muun valtuutetun tekemään valtuustoaloitteeseen koskien erityislasten palvelujen parantamista 10.9.2019 mennessä.

Esittelijä



20.08.2019

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Terhi Tuominiemi-Lilja, Perheiden erityispalvelujen päällikkö, puhelin: 310 55634
terhi.tuominiemi-lilja(a)hel.fi
Leena Lehikoinen, Perheneuvolan päällikkö, puhelin: 310 58241
leena.lehikoinen(a)hel.fi
Anita Lindfors, Lastensuojelupalvelujen päällikkö, puhelin: 310 43095
anita.lindfors(a)hel.fi
Jonna Vanhanen, Lastensuojelun sosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 43809
jonna.vanhanen(a)hel.fi

Liitteet

1 Valtuutettu Mikko Särelän aloite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano